

Lausuntopalaute 14.10.2024**Kysely EU:n verkkolähetysdirektiivin (2019/789) kansallisen täytäntöönpanon vaikutuksista eri toimijoiden näkökulmasta**

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö pyysivät eri tahoja ja toimijoita vastaamaan kyselyyn, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa verkkolähetysdirektiivin (2019/789)¹ kansallisen täytäntöönpanon vaikutuksista eri toimijoiden näkökulmasta. Kysely oli vastattavana ajalla 23.7.2024. — 29.8.2024 lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Vastauksia saapui yhteensä 23. Vastauksen antoivat: Audiovisual Producers Finland APFI ry, Avate Audiovisuaalisen alan tekijät ry, DNA Oyj, Elisa Oyj, FiCom ry, Finnet-liitto ry, Gramex ry, Keskuskauppakamari, Kopiosto ry, Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry, Medialiitto ry, MTV Oy, Radio- ja televisiotoimittajien liitto RTTL ry, RadioMedia ry, Sanoma Media Finland Oy, Suomen Elokuvaohjaajaliitto SELO ry, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry, Suomen Näyttelijäliitto ry, Suomen Journalistiliitto ry, Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta, Telia Finland Oyj ja Yleisradio Oy. Saadut vastaukset ovat näkyvillä ministeriön hankeikkunassa: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM067:00/2024>. Kyselyssä pyydettiin vastaamaan neljään kysymykseen².

Kyselyn tavoitteena oli saada lisätietoa siitä, onko tekijänoikeuslain 25 h § edistänyt toimivaa oikeuksien hankkimista ja tekijöiden oikeutta kohtuullisiin korvauksiin ja onko sääntely aiheuttanut riskejä kotimaisten televisioyhtiöiden harjoittamalle alkuperäiselle lähettämislle antenni-, kaapeli- ja muissa verkoissa, joissa televisioyhtiöt ovat hankkineet kaikki tarvittavat oikeudet kattavasti koko Suomen alueelle. Saatujen vastausten perusteella näkemykset tekijänoikeuslain 25 h §:ään tehtyjen muutosten vaikutuksista jakautuvat kahtia: osa lausunnonantajista (8 kpl: Avate, APFI, Gramex, Kopiosto, SELO, Suomen Näytelmäkirjailijat ja käsikirjoittajat, Suomen Näyttelijäliitto, Teosto) katsoivat muutosten selkeyttäneen oikeustilaa, kun puolestaan osa lausunnonantajista (13 kpl: DNA, Elisa, FiCom, Finnet-liitto, Keskuskauppakamari, MaRa, Medialiitto, MTV, RadioMedia, Sanoma Media, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta, Telia ja Yleisradio) katsoivat oikeustilan olevan edelleen epäselvä ohjelmien tuotantojen ja lähettämisen kokonaisuudelle. Suomen Journalistiliitto ja RTTL ry katsoivat, että tilanne ei ole muuttunut lainmuutoksen myötä, vaan on säilynyt ennallaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi parhaillaan ehdotetun verkkolähetysdirektiivin kansallisen sääntelyn vaikutuksia kaikkien sääntelyn vaikutuspiirissä olevien eri tahojen näkökulmista huomioiden tekijänoikeuslain muutosta koskevaan eduskunnan vastaukseen (HE 43/2022 vp, HE 313/2022 vp; EV 312/2022 vp) sisältymän lausuman, sekä sivistysvaliokunnan mietinnön SiVM 22/2022 vp.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/789, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetyksiin ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetyksiin sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja neuvoston direktiivin 93/83/ETY muuttamisesta (verkkolähetysdirektiivi)

² Kysymykset olivat 1) Onko 25 h §:n muutos selkeyttänyt alkuperäistä lähettämistä ja edelleen lähettämistä koskevan sääntelyn soveltamista ja onko lainmuutoksilla (25 h § ja 25 m §) ollut vaikutusta omaan toimintaan tai edustamienne tahojen toimintaan?, 2) Palveleeko nykyinen sääntely ohjelmien tuotantojen ja lähettämisen kokonaisuutta eri osapuolet huomioon ottaen?, 3) a) Onko 25 h §:n muutos selkeyttänyt alkuperäistä lähettämistä ja edelleen lähettämistä koskevan sääntelyn soveltamista kaapeliyriyten ja taloyhtiöiden toiminnassa?, b) Onko kaapeliyriyten ja taloyhtiöiden toimesta tapahtuva televisiosisällön jakelu kansalaisille vähentynyt, kasvanut tai muutoin muuttunut uuden sääntelyn (25 h §) seurauksena?, c) Ovatko verkkoyriytkset ja taloyhtiöt joutuneet maksamaan uuden sääntelyn (25 h §) seurauksena uudelleen tekijöille televisiosisällön edelleen lähettämisestä korvauksia tilanteessa, jossa alkuperäinen lähettäjä on jo maksanut tekijöille koko Suomen osalta televisiosisältöä koskevista oikeuksista? 4) Miten näkemyksenne mukaan tuleva korkeimman oikeuden ratkaisu tulisi ottaa huomioon eduskunnan lausumassa tarkoitetussa arvioinnissa?

Yhteenveto vastauksista

Vastaajia pyydettiin arvioimaan ensimmäisessä kysymyksessä sitä, onko 25 h §:n muutos selkeyttänyt alkuperäistä lähettämistä ja edelleen lähettämistä koskevan sääntelyn soveltamista ja onko lainmuutoksilla ollut vaikutusta toimintaan.

Vastaukset jakaantuivat kahteen ryhmään sen osalta, koetaanko 25 h §:n muutoksen selkeyttäneen alkuperäistä lähettämistä ja edelleen lähettämistä koskevan sääntelyn soveltamista.

Tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatiot (Audiovisuaalisen alan tekijät ry, Audiovisual Producers Finland - APFI ry, Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry, Kopiosto ry, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry) katsoivat lähtökohtaisesti, että tekijänoikeuslakiin verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisen yhteydessä tehdyillä muutoksilla selkeytettiin edelleen lähettämiseen liittyvää sääntelyä. Myös Suomen Elokuvaohjaajaliitto, Suomen Näyttelijäliitto ja Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry katsoivat, että edelleen lähettämiseen liittyvä sääntely on selkeytynyt. Näkemystä perusteltiin etenkin sillä, että lainmuutoksella selkeytettiin edelleen lähettämiseen liittyvää teknologianeutraalisuuden periaatetta. Vastauksissa tuotiin myös esille, että lainmuutos selkeyttää tulkintaa tilanteissa, joissa edelleen lähettäjä vastaanottaa signaalin kiinteällä yhteydellä lähettäjäyrittäjänsä.

DNA Oyj, Elisa Oyj, MTV Oy, Sanoma Media Finland Oy, Telia Finland Oyj, Yleisradio, FiCom ry, Finnet-liitto ry, Keskuskauppakamari, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Medialiitto ry, RadioMedia ry ja Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta puolestaan katsoivat, että tekijänoikeuslakiin tehty muutos 25 h §:ään ei ole selkeyttänyt oikeustilaa ja siihen liittyviä tekijänoikeuskorvauksia koskevaa ongelmaa. Vastauksissa korostui näkemys siitä, että alkuperäisen lähettämisen ja edelleen lähettämisen määritelmiä on edelleen täsmennettävä ja tekijänoikeuslaissa tulee vahvistaa nykytila: kotimaisten vapaasti vastaanotettavien tv-kanavien jakelu antenni-, kaapeli- ja yhteisantenniverkoissa on alkuperäisen lähettämisen piiriin kuuluvaa toimintaa. Lisäksi vastauksissa katsottiin, että lainsäädännössä tulisi vahvistaa se, että edelleen lähettämisenä ei pidetä ohjelmesignaalin jakelijan lähettäjäyrittäjälle tarjoamaa teknistä tapaa lähettäjäyrittäjän lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi.

Pääasiassa vastaajat kokivat, että tilanne on säilynyt samankaltaisena ennen lainmuutosta ja lainmuutoksen jälkeen. Tekijöitä edustavat tahot ja tekijänoikeuksien käyttäjiä edustavat tahot toivat samansuuntaisesti esille, että pääsääntöisesti oikeudet luovutetaan palkkaa tai palkkiota vastaan, korvaukset tekijöille ja tuottajille maksetaan heti tuotannon yhteydessä ja lähettäjäyrittäjä hankkii kaikki oikeudet koko Suomessa tapahtuvaa lähetystoimintaa varten, eikä sopimuksissa *erikseen määritellä* korvausta tekijänoikeuksien luovutuksesta tai edelleen lähettämisoikeuden luovutuksesta. Tilanne on ollut samankaltainen ennen lainmuutosta ja lainmuutoksen jälkeen. Myös tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatiot näkivät neuvottelujen taikka vallitsevien sopimuskäytäntöjen muutoksen puutteen pääasiallisena syynä sille, miksi lainmuutoksilla ei ole ollut vaikutusta.

Tekijänoikeuksien käyttäjiä edustavat tahot toivat esille, että ennen lainmuutosta ollut televisiojakeleluun liittyvä epävarmuus jatkuu myös lainmuutoksen jälkeenkin. Muutama käyttäjiä edustava taho toi esille, että lainmuutoksella on ollut haitallista vaikutusta omaan toimintaan. Muutoksen on koettu lisänneen televisiolähetystoimintaan liittyvää oikeudellista epävarmuutta ja sitä kautta riskejä alan toimintaan, sekä vaikeuttaneen esitysoikeuksien hankintatoimintaa tehden sopimuksista työläämpiä laatia ja ylläpitää, mikä aiheuttaa toimialalle tarpeettomia transaktiokustannuksia.

Muutama yhteishallinnointiorganisaatio ja tekijöitä edustavat tahot toivat esille, että ulkomaisten kanavien osalta lisensiointi on ollut käytössä jo 80-luvulta lähtien. FiCom ry toi omassa vastauksessaan esille, että

teleyritykset maksavat verkkotallennuspalveluista ja ulkomaisten televisiokanavien edelleen lähettämisestä joka vuosi yli 16 miljoonaa euroa tekijänoikeusmaksuja.

Toinen kysymys koski sitä, palveleeko nykyinen sääntely ohjelmien tuotannon ja lähettämisen kokonaisuutta eri osapuolet huomioon ottaen.

Tekijänoikeuksien käyttäjiä edustavat tahot toivat esille, että alkuperäisen lähettämisen ja edelleen lähettämisen määritelmien epäselvyys johtaa siihen, että nykyinen sääntely ei palvele ohjelmien tuotantojen ja lähettämisen kokonaisuutta eri osapuolet huomioon ottaen lisäten vastakkainasettelua eri osapuolten välillä. Sääntely-ympäristön epävarmuus voi johtaa esimerkiksi niin sanottuihin oikeuksien kaksoisluovutuksiin, joissa tekijä luovuttaa päällekkäiset oikeudet sekä tekijänoikeusjärjestölle että tuotanto- tai tv-yhtiölle. Toisin kuin tekijänoikeuksien käyttäjiä edustavat tahot, tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatiot yhtä lukuun ottamatta ja tekijöitä edustavat yhdistykset kokivat, että nykyinen sääntely palvelee ohjelmien tuotantojen ja lähettämisen kokonaisuutta eri osapuolet huomioon ottaen.

Kolmas kysymys koski hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä esille noussutta huolta, jonka mukaan kaapeliyritykset ja taloyhtiöt tulisivat vähentämään merkittävästi televisiosisällön jakelua kansalaisille, mikäli niiden nykyistä alkuperäisen lähettäjän valvonnassa ja vastuulla tapahtuvaa televisiojakelua pidettäisiin edelleen lähettämisenä taikka verkkoyritykset ja taloyhtiöt joutuisivat maksamaan uuden sääntelyn (25 h §) seurauksena uudelleen tekijöille televisiosisällön edelleen lähettämisestä korvauksia tilanteessa, jossa alkuperäinen lähettäjä on jo maksanut tekijöille koko Suomen osalta televisiosisältöä koskevista oikeuksista.

Kaapeliyrityksiin ja taloyhtiöihin liittyvän kysymyksen kohdalla vastaajien näkemys jakaantui kahteen ryhmään sen suhteen, kokevatko ne uuden sääntelyn selkeyttäneen edelleen lähettämiseen liittyvää kysymystä. Kysymykseen vastanneet tekijänoikeusjärjestöt ja tekijöitä edustavat vastaajat toivat esille, että lainmuutos on selkeyttänyt tilannetta, kun taas teleoperaattoreita ja tekijänoikeuksien käyttäjiä edustavat tahot kokevat, ettei lainmuutos selkeyttänyt tilannetta ja lakia on tältä osin selkeytettävä.

Vastaukset jakaantuivat liittyen mahdollisiin muutoksiin televisiosisällön jakelussa kansalaisille. Osa vastaajista ei ollut havainnut muutoksia kotimaisen televisiosisällön jakelussa tekijänoikeuslain 25 h §:n muutoksen seurauksena, kun puolestaan osa katsoi, että mahdolliset muutokset eivät ole vielä ehtineet toteutua ja pitivät riskin realisoitumista tulevaisuudessa mahdollisena. Osa ei voinut ottaa asiaan julkisesti kantaa kilpailuoikeudellisista syistä ja liikesalaisuuksista johtuen.

Osa lausunnonantajista ei vastannut kysymykseen tai osannut taikka voinut ottaa asiaan kantaa. Kysymykseen vastanneiden lausunnonantajien käsityksen mukaan verkkoyritykset ja taloyhtiöt eivät ole joutuneet maksamaan korvauksia uudelleen.

Neljäs kysymys käsitteli korkeimmassa oikeudessa kyselyn ajankohdan aikana vireillä ollutta oikeudenkäyntiä³, jossa on kyse televisiolähetysten edelleen lähettämisestä. Kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien näkemyksiä siitä, miten korkeimman oikeuden tuleva ratkaisu tulisi huomioida eduskunnan lausumassa (EV 312/2022 vp) tarkoitetussa arvioinnissa.

Suurin osa niistä vastaajista, jotka olivat tuoneet näkemyksensä esille, että tekijänoikeuslakiin tehty muutos ei selkeyttänyt oikeustilaa, kokivat myös, että tekijänoikeuslakia tulisi selventää alkuperäisen lähettämisen, siihen kuuluvan teknisen välittämisen ja edelleen lähettämisen osalta, riippumatta

³ Asiassa on sittemmin annettu korkeimman oikeuden ratkaisu 20.9.2024, KKO:2024:53, saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2024/20240053>

korkeimman oikeuden ratkaisusta. Osa näistä vastaajista toi esille, että KKO:n tuleva ratkaisu ei todennäköisimmin tule selkeyttämään nykyistä oikeustilaa. Osa vastaajista painotti, että ministeriön ei tulisi odottaa korkeimman oikeuden ratkaisua, vaan selkeyttää tekijänoikeuslakia edelleen lähettämisen osalta joka tapauksessa.

Kaikki vastaajat toivat myös selkeästi esille sen, että tuleva ratkaisu perustuu kanteen nostamisen ajankohtana voimassa olleeseen lainsäädäntöön, jota muutettiin direktiivin implementoinnin yhteydessä.

Muutamit vastaajat pitivät olennaisena asiana sitä, että KKO:n ratkaisun sisällöstä riippumatta lainsäätäjän tulee varmistaa, että Suomen voimassa oleva tekijänoikeuslainsäädäntö vastaa EU-lainsäädännössä ja kansainvälisissä yleissopimuksissa asetettuja edellytyksiä.

Muutamit vastaajista toivoivat, että lainsäädäntöön mahdollistettaisiin tekijänoikeusjärjestöille asiavaltuutus edustaa oikeudenkäynnissä edustamiaan oikeudenhaltijoita.

Lisäksi perusoikeusvaikutusten arvioinnissa tulisi muutaman vastaajan mielestä kiinnittää huomiota tekijöiden omaisuuden suojaan, joka ei vastaajien näkemyksen mukaan toteudu tällä hetkellä perustuslain edellyttämällä tavalla oikeudenhaltijoiden jäädessä ilman asianmukaisia ja oikeasuhtaisia korvauksia kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä. Yksi vastaaja nosti arvioitavaksi asiaksi myös siirtovelvoitesäännöksen (227 § laissa sähköisen viestinnän palveluista) ja asunto-osakeyhtiölain.